

es151217

TISKOVÁ ZPRÁVA

Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Jilská 1, Praha 1

Tel.: 286 840 129

E-mail: milan.tucek@soc.cas.cz

Názory české veřejnosti na sociální zabezpečení – listopad 2015

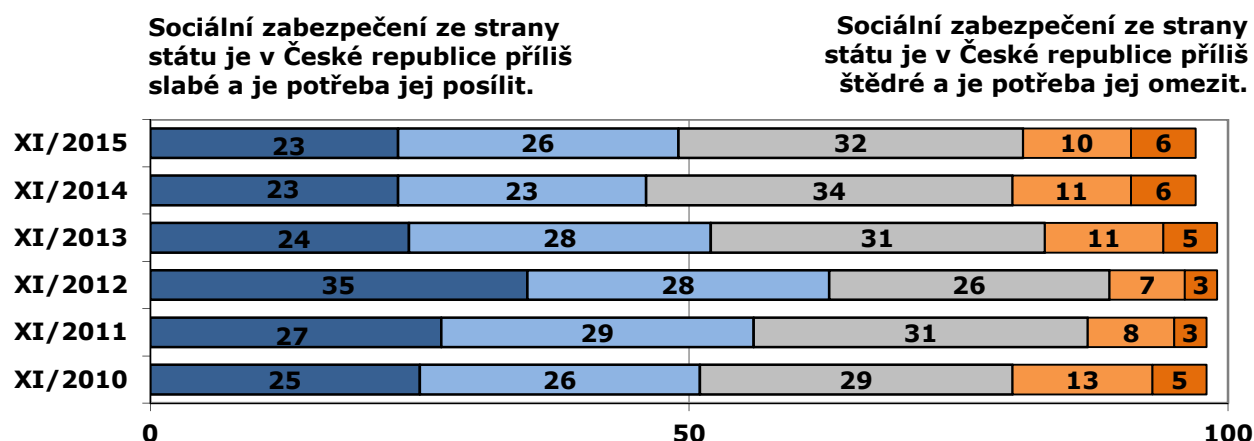
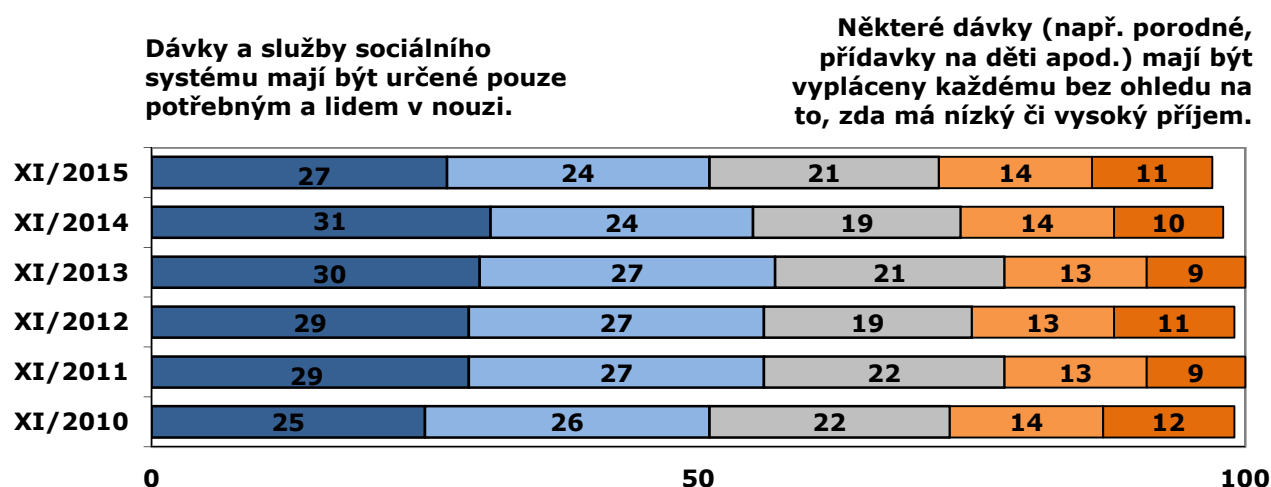
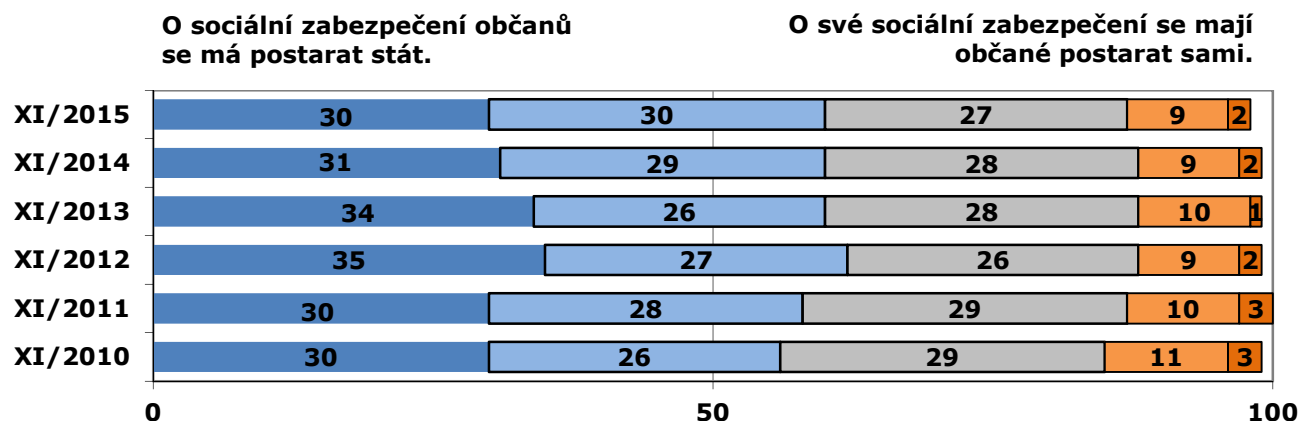
Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost, v15-11</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>2. – 9. 11. 2015</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1054</i>
Počet tazatelů:	<i>220</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>ES.23, ES.1, ES.22, ES.21a</i>
Zveřejněno dne:	<i>17. prosince 2015</i>
Zpracoval:	<i>Milan Tuček</i>

V listopadu 2015 byly do pravidelného výzkumu Naše společnost zařazeny otázky týkající se sociální politiky. Nejprve jsme zkoumali názory na to, do jaké míry by mělo být sociální zabezpečení zajištěno státem, na jaké úrovni sociálního zabezpečení podle respondentů je a zda by měly být sociální dávky plošné, nebo určené jen některým skupinám společnosti. Dále jsme se ptali, jak se vláda stará o sociální situaci občanů a jak se o svou sociální situaci starají sami občané. Výzkum se rovněž zabýval hodnocením, zda a nakolik podle mínění veřejnosti u nás dochází ke zneužívání systému sociálního zabezpečení.

Názor na přiměřenou míru sociálního zabezpečení ze strany státu mohli dotázaní vyjádřit na pětibodové škále, ve které proti sobě na obou koncích stály protikladné výroky (viz grafy 1-3).

Grafy 1 – 3: Ke kterému z každé dvojice následujících výroků byste se spíše přiklonil? (%)¹

Pozn.: Údaje v procentech, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, listopad 2010-2015.

První dvojice výroků se týká obecného normativního názoru na to, zda se o sociální zabezpečení občanů má starat stát, nebo sami občané. Celkem tři pětiny Čechů (60 %) se kloní k tomu, že sociální zabezpečení by měl zajistit stát, neutrální názor

¹ Znění otázky: „Ke kterému z každé dvojice následujících výroků byste se spíše přiklonil? Číslice 1 znamená, že se zcela přikláníte k výroku vlevo, číslice 5, že se zcela přikláníte k výroku vpravo. Číslice 3 znamená, že Váš postoj je někde mezi těmito dvěma výroky.“ V grafu 1-3 jsou v plném znění uvedeny jednotlivé výroky.

vyjadřuje zhruba čtvrtina (27 %) a jen desetina (11 %) se domnívá, že starost o sociální zabezpečení má být věcí občanů. Naměřené procentuální podíly jsou téměř identické jako v předchozím šetření z listopadu 2014. Oproti roku 2010 pak mírně narostl podíl těch, kdo se kloní k výroku, že o sociální zabezpečení občanů se má postarat stát (o čtyři procentní body).

Druhá dvojice výroků v grafech 1 - 3 se k tématu sociálního zabezpečení vztahuje nepřímo skrze otázku, zda dávky a služby sociálního systému mají být adresné, anebo plošné. Polovina populace (51 %) se vyslovuje pro to, aby sociální dávky a služby byly vypláceny adresně, tedy jen těm, kdo je skutečně potřebují. Prostřední variantu odpovědi zastává zhruba pětina Čechů (21 %) a čtvrtina (25 %) je pro to, aby některé dávky a služby byly vypláceny plošně všem bez ohledu na výši jejich příjmu. U této dvojice výroků se aktuální výsledky liší u adresných dávek od hodnot z loňského šetření, když zde byl zaznamenán pokles o čtyři procentní body, což je posun na hranici statistické významnosti. Aktuální údaje jsou ve shodě s výsledkem zjištěným před pěti lety.

Třetí dvojice výroků zjišťuje, zda je systém sociálního zabezpečení v ČR příliš slabý, nebo příliš štědrý. Polovina Čechů (49 %) se kloní k tomu, že sociální zabezpečení ze strany státu je příliš slabé, zhruba třetina (32 %) zastává neutrální stanovisko a jen šestina (16 %) se přiklání k tvrzení, že sociální zabezpečení ze strany státu je třeba omezit. Oproti loňskému šetření se podíl občanů vyjadřujících se pro posílení sociálního systému v ČR zvýšil o tři procentní body, zdaleka se však nedostal na úroveň předchozích let (v porovnání s rokem 2012, kdy příklon k posílení sociálního systému byl historicky výrazně nejvyšší, se tento podíl snížil dokonce o čtrnáct procentních bodů).

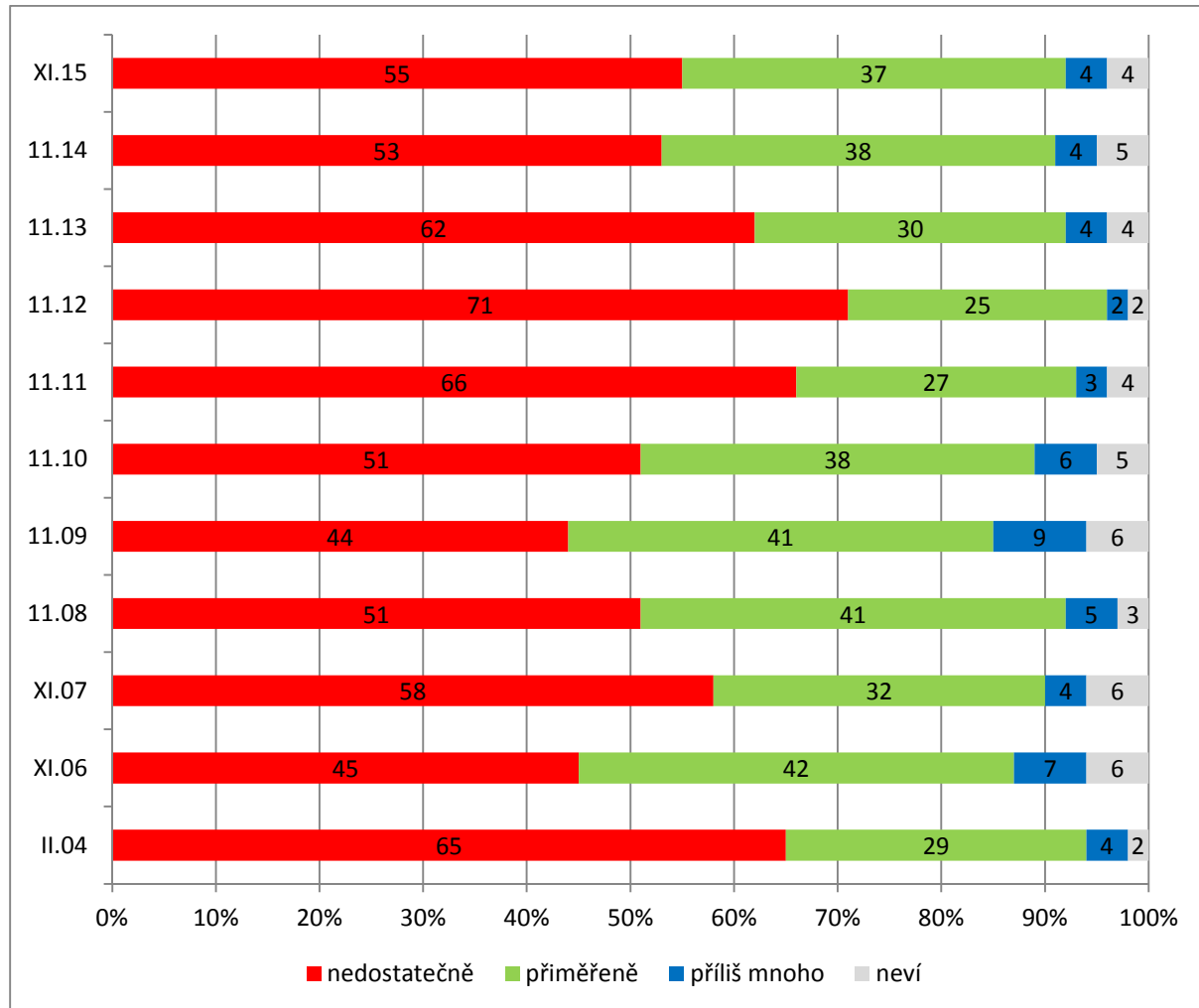
Podrobnější analýza na základě sociodemografických charakteristik ukazuje, že lidé ve věku od 30 do 44 let se výrazně méně přiklání k názoru, že o sociální zabezpečení by se měl starat stát (27 % z nich se zcela přiklonilo k tomuto názoru) oproti dotázaným ve věku nad 60 let (37 %). Ještě podstatnější rozdíl u první dvojice výroků jsme zjistili mezi respondenty se základním vzděláním a se vzděláním vysokoškolským (42 % oproti 12 %). Podobné relace byly zjištěny i u třetí dvojice výroků týkající se míry nedostatečnosti sociálního zabezpečení ze strany státu. Dvojice výroků týkající se plošného či adresného vyplácení dávek nebyla z hlediska věku či vzdělání významně diferencována.

Výrazněji než věk a vzdělání ovlivňuje názorovou diferenciaci životní úroveň domácnosti a pravolevá politická orientace. V případě první dvojice výroků ti, jejichž životní úroveň je špatná, se v 56 % jednoznačně přiklání k názoru, že sociální zabezpečení má zajistit stát, mezi těmi, jejichž životní úroveň je dobrá, je tento názor zastoupen v 19 %. Z hlediska pravolevé orientace je výsledek obdobný: ti, co se hlásí k levici, z 53 % uvádějí stát, ti, co se hlásí k pravici, tak činí ve 12 % odpovědí. Třetí dvojice výroků je podobně diferencována: slabé sociální zabezpečení ze strany státu uvádí 43 % respondentů se špatnou životní úrovní a jen 14 % respondentů s dobrou životní úrovní. Rozdílnost mezi levicí a pravicí je v tomto případě 42 % ku 12 %.

Další z otázek bloku zaměřeného na sociální politiku se zabývala tím, jak lidé vnímají zájem vlády o sociální situaci občanů (viz graf 4). 55 % občanů je toho názoru, že se vláda o jejich sociální situaci stará nedostatečně, téměř dvě pětiny (37 %) si myslí, že péče vlády je v tomto ohledu přiměřená, a jen 4 % dotázaných ji pokládají za

přílišnou. Rozložení odpovědí je v podstatě shodné s rozložením zjištěným v loňském roce, dá se říci, že trend, který od roku 2012 vedl k poklesu o téměř dvacet procentních bodů, se letos zastavil, aniž by dosáhl úrovně z roku 2009.

Graf 4: Jak se vláda stará o sociální situaci občanů (v %)²

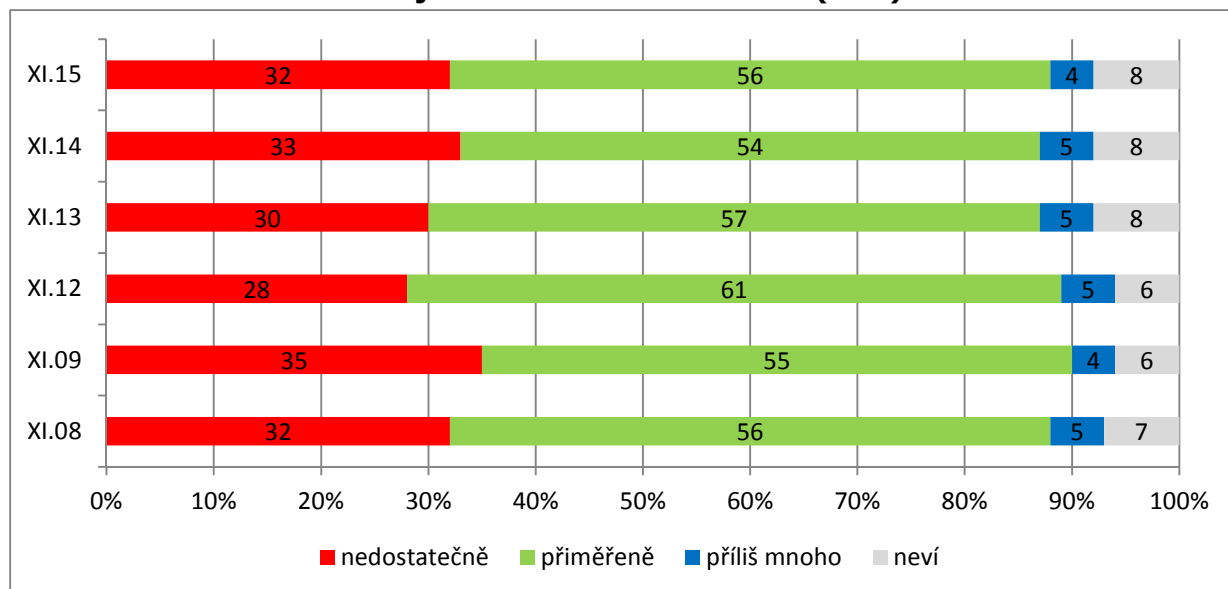

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., *Naše společnost 2004-2015*

Podobně jako u první a třetí dvojice názorů, které hodnotily roli státu, i u této otázky nejvíce diferencujícími znaky jsou pravolevá politická orientace, sebehodnocení z hlediska životní úrovně a dosažený stupeň vzdělání. Uvedené charakteristiky podle očekávání výrazně snižují či zvyšují podíl těch, kteří považují starost vlády o sociální situaci občanů za nedostačující. Vesměs jde o rozdíl v řádu dvou až tří desítek procent. Ti, kteří mají jen základní vzdělání, nebo jsou levicově orientovaní, nebo mají špatnou životní úroveň, uvádějí zhruba ve dvou třetinách odpovědí, že starost státu je nedostatečná, kdežto ti, jejichž charakteristiky jsou opačné (vysokoškolské vzdělání, pravice, dobrá životní úroveň) tento názor zastávají zhruba ve třetině odpovědí. Diferenciace názorů podle věku nebyla zdaleka tak výrazná a navíc nebyla lineární.

Další otázka analogickým způsobem zjišťovala, nakolik se sami občané starají o vlastní sociální situaci.

² Znění otázky: „Domníváte se, že se vláda stará o sociální situaci občanů příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

Graf 5: Jak se občané starají o vlastní sociální situaci (v %)³

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., *Naše společnost 2008 - 2015*.

Jak ukazují výsledky v grafu 5, více než polovina dotázaných (56 %) soudí, že se občané o vlastní sociální situaci starají přiměřeným způsobem, zhruba třetina (32 %) si naopak myslí, že občané nedělají v tomto směru dost. Mínění, že by se občané o svou sociální situaci starali příliš, bylo zcela okrajové s pouhými 4 % výskytu, 8 % dotázaných se nedokázalo vyjádřit. Oproti loňskému výzkumu nedošlo k statisticky významnému posunu, ani ostatní sledované roky s výjimkou roku 2012 se od letošního výsledku neliší.

Podrobnější analýza ukázala, podobně jako u předchozí otázky, že názorová diferenciacie je především podmíněna levopravou orientací, dosaženým vzděláním a životní úrovní. V procentním vyjádření zastoupení názoru „občané se starají nedostatečně“ vypadá takto: levice / pravice 22 % / 44 %, vyučení respondenti/lidé s vysokoškolským vzděláním 27 % / 44 %, dobrá životní úroveň / špatná životní úroveň 36 % / 27 %.

Vzájemná kombinace těchto dvou otázek – stát se stará přiměřeně/nedostatečně, občan se stará přiměřeně/nedostatečně - dala následující výsledek: to, že stát i občan se starají přiměřeně, uvedlo 22 % dotázaných, oboustrannou nedostatečnost 15 % dotázaných, kombinaci stát nedostatečně, občan přiměřeně 32 %, opačnou kombinaci pak 13 %.

Poslední otázka byla zaměřena na mínění o míře zneužívání systému sociálního zabezpečení ze strany lidí, kteří pobírají nějaké sociální dávky či využívají jeho služby. Česká veřejnost by se v názoru na rozsah zneužívání systému sociálního zabezpečení ze strany jeho klientů dala charakterizovat jako rozdělená.

³ Znění otázky: „Domníváte se, že občané se o vlastní sociální situaci starají příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

Tabulka 1: Jak velká část klientů zneužívá systém sociálního zabezpečení? (%)⁴

	11/2010	11/2011	11/2012	11/2013	11/2014	11/2015
všichni	2	2	1	2	3	2
naprostá většina z nich	12	12	9	12	16	11
spíše většina z nich	30	26	25	28	30	33
spíše menšina z nich	38	39	42	38	32	35
naprostá menšina z nich	10	14	14	12	10	10
nikdo systém nezneužívá	1	1	1	1	1	1
neví	7	6	7	7	8	8

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2010- 2015.

Česká veřejnost se rozdělila na dvě procentně stejně zastoupené části. 46 % respondentů považuje zneužívání systému za menšinovou záležitost, 46 % považuje zneužívání systému za více či méně většinový fenomén. Jasný názor na tuto věc nemá 8 % lidí. Z hlediska časového srovnání oproti loňsku došlo k poklesu podílu lidí, kteří se domnívají, že zneužívání systému sociálního zabezpečení je záležitostí naprosté většiny klientů (o 5 procentních bodů, které se „přelily“ do odpovědí spíše většina/menšina).

Rozdíly v názorech na tuto otázku se objevují zejména z hlediska orientace pravice-levice a životní úrovně. To, že je systém sociálního zabezpečení zneužíván většinově, si častěji myslí dotázaní s pravicovým smýšlením (58 %) a ti, kteří deklarují svou životní úroveň jako dobrou (53 %), kdežto lidé hlásící se k levici se kloní k názoru, že systém je zneužíván menšinově (57 %), a podobně tak činí i respondenti se špatnou životní úrovní (61 %).

⁴ Znění otázky: „Pokud vezmete systém sociálních dávek a služeb v České republice jako celek, kolik lidí pobírajících tyto dávky a služby jej podle Vás zneužívá?“ Varianty odpovědí: všichni, naprostá většina z nich, spíše většina z nich, spíše menšina z nich, naprostá menšina z nich, nikdo systém nezneužívá.